

BOJ S RAKOUŠKOU HYDROU

DENÍK LEGIONÁŘE
ČEŇKA KLOSE

...ch kamarádů. Přihla
...omyslní dobrodruzi, ba
...itátorů, zejména sem kaj
...y lo rozlépával morál
...aru. Bylo těžko prověř
...těchto dobrovolníků. P
...nat, co chtěli, mohli
...obnů...
...v...
...ve...
...nída...
...jako...
...ou...
...oc...
...ty...
...lynské gubernii v...
...dním Rakovijm...
...me se...
...me se trochu...
...lo vyspravili a vyč
...at cesty do...
...k potravín a ná...
...riby lo, ač nepřítel m
...městi jsme objevili
...ři majiteli byli ma
...brů...
...i hosty. Z...
...tecké pravé...
...ba up...
...Byli u...
...vaněný u...
...něké...
...dění, se dali pro na
...vlasini...
...ný...
...mno...
...ytlu...
...vod...
...Ná...
...EDICE PAMĚTI
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Ná...
EDICE PAMĚTI
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

BOJ S RAKOUSKOU HYDROU

DENÍK LEGIONÁŘE
ČEŇKA KLOSE

BOJ S RAKOUSKOU HYDROU

DENÍK LEGIONÁŘE
ČEŇKA KLOSE

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

EDICE PAMĚTÍ
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

Copyright © Nakladatelství Epoque, Československá obec legionářská, 2017
Photos © Archiv ČsOL, VÚA-VHA, 2017
Czech Edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epoque, 2017

ISBN (pdf) 978-80-7557-364-3

Obsah

Čeňk Klos	9
Předmluva	11
V rakouském kabátě.....	13
Za svobodu vlasti	57
Rozvrat, ústup naší armády a jiné příhody	95
Doslov	
PŘÍLOHY	171
Medailonky vybraných osobností zmiňovaných v deníku Čeňka Klose	172
Eduard Culka – editor pamětí	179
Karel Kotrba – autor pomníku.....	182
Restaurátorská zpráva – socha legionáře na Olšanských hřbitovech	185
Příloha restaurátorské zprávy: fotodokumentace	190
Slavnostní odhalení sochy legionáře Čeňka Klose.....	195
Dokumenty uložené ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu v Praze	201

Rekonstrukcia uniformy
(str. Armeje) prvého švajčiarskeho
č. legií v Rívecku z let
1818-1819. Popôlna
brazdovana fotografii Čestka
Köner (foto archív ČSOL).

КМГ св. „III“ (ново оубофи),
Нерубицки мериале (хураво оубофи),
Зборовски оубофи (обале).

Vážení čtenáři,
sestry a bratři,

je tomu přesně 100 let od chvíle, kdy dobrovolník Čeněk Klos posílil řady československého vojska a rozhodl se tak bojovat za právo a svobodu svého národa. Málokdo však zná příběh tohoto dobrovolníka, a proto Vám přinášíme nové vydání jeho deníku, který poprvé vyšel již v roce 1921 pod názvem *Boj s Rakouskou Hydrou*. Jeho deník je cenným svědectvím a důkazem, že služba legionářů nebyla jen o válečných vřavách, ale také o práci se zajatci při získávání cenných informací a jejich organizaci. Čeněk Klos se vrátil do osvobozené vlasti jako invalida, zle sužován vážnou cukrovkou. Přesto i po svém návratu pracoval na vzniku první legionářské organizace. Osud mu však nepřál a své zákeřné chorobě náhle podlehl.

Družina československých legionářů splnila svůj slib a nechala vyvést pís-kovcovou sochu Čěňka Klose v nadživotní velikosti nad jeho hrobem. Na rozdíl od většiny soch legionářů, které byly zničeny za nacistické okupace, přežila tato celá desetiletí až do dnešních dnů. Přesto na ní zapracoval zub času; kyselé deště a kořeny vzrůstajících stromů zapříčinily, že se socha začala pomalu rozpadat.

Československá obec legionářská by nebyla hodna svého názvu, pokud by se nebyla schopna postarat o toto vzácné dílo a odkaz legionářské myšlenky. I proto adoptovala hrob Čěňka Klose a v roce 2015 bylo započato náročné restaurování celého hrobového místa. Po několika měsících usilovné práce, u příležitosti výročí slavné bitvy u Zborova, byla dne 2. července 2016 zrestaurovaná socha slavnostně odhalena. Já osobně jsem vděčný všem, kteří se na obnově památky Čěňka Klose podíleli, a proto mi dovoluňte poděkovat Správě pražských hřbitovů, Ministerstvu obrany ČR, Nadačnímu fondu Legie 100, členům jednoty Praha 3 a Mladá Boleslav Československé obce legionářské a jmenovitě pak Oldřišce Dvořáčkové, Jiřímu Vošoustovi, Zuzaně Palové, Milanu Mojžíšovi, Jiřímu Filipovi, Davidu Janouchovi, Petru Dufkovi a Václavu Liškovi za pomoc a podporu s realizací tohoto projektu.

Na soše je vyobrazen Čeněk Klos s deníkem a tužkou v ruce. Tento deník nyní držíte ve svých rukou i vy. Dnes jsem si naprosto jist, že jej nepsal zbytečně.

Jiří Charfreitag
předseda jednoty Praha 3 Československé obce legionářské

ČENĚK KLOS

Narodil se 21. ledna 1894 v Šopce u Mělníka, kde jeho otec Josef měl obchod smíšeným zbožím. Tamtéž vychodil obecnou školu (4 třídy), asi 12letý pak poslán do Duchcova, aby se naučil německy. Navštěvoval tam 2.–3. třídu měšťanské školy německé a přece, když se vrátil domů, mnoho německy neuměl, protože už tehdy choval v sobě antipatii vůči úhlavnímu nepříteli češství. Po dobu pobytu v Duchcově navštěvoval známé české rodiny a scházival se pouze s Čechy.

Po návratu z Duchcova dán na učení strojnímu zámečnictví k panu J. Ujcovi v Kutné Hoře, kde učil se 1 ½ roku, byl příčinlivý, pracoval svědomitě. Pojednou ale přestala jeho chuť k zámečnickému řemeslu a nechtěl se déle učit.

Otec vzal jej tedy domů, kde nějaký čas pobyl, načež s jedním spolužákem si ujednal, že půjdou do Ruska, ale pěšky, čemuž otec nebránil, maje na mysli, aby zkusili světa a prodělal potřebnou školu života.

Tak šli hoši na zkušenou a došli až do Brna, kde se Klos seznámil s dílove-doucím jisté pražské strojírny, s kterým odjel do Prahy, tam se řemeslu doučil, načež vrátil se opět domů, kde byl do vypuknutí války.

13. října 1914 odveden k vojsku a 25. t. m. narukoval do Solnohradu k 8. zeměbranceckému pluku.

Na ruském bojišti nepobyl dlouho, neboť již 18. února 1915 utekl do ruského zajetí. Počátkem května roku 1916 odchází k československé revoluční armádě do Kyjeva.

12. ledna 1919 odjíždí nemocen do vlasti a 24. března téhož roku překročil púdu Československé republiky, kde znovu vážně nemocen, v nemocnici Červeného kříže v Karlíně dne 27. ledna 1920 dokonává svoji těžkou životní pouť.

K mládí jeho sluší se podotknouti, že již jako hoch byl dobrým vlastencem a lnul upřímnou láskou k vlasti a rodné hroudě. Zamiloval si veliké naše muže Husa, Žižku a Havlíčka, čítal rád jejich spisy a historii, slibuje si, že půjde v šlépějích jejich, což dokázal.

Předmluva

Slíbil jsem Tvé sestře, Čendo Klose, že upravím Tvůj deník tak, aby mohl být předán v ruce našeho lidu, nejen proto, aby poznal Tebe, prostý a při tom tak vzácný národní hrdino, ale aby nahlédl do několikaletého trpkého a přece nad jiné vznešeného válečného života Tvého, poznával cenu osvobozovacího boje prostých svých synů, kteří bez výhrad, bez záruk, pohrdajíce životem, obětovali se na oltář vlasti.

Žel, nebylo mně přáno Tebe, bratře Klose, poznati, ale čta Tvé zápisky, poznávám cele hloubku Tvého nadšení a citu; ony prosté řádky mluví nejjasnější mluvou za Tebe.

Miloval jsi! Celý Tvůj život byla čistá, nezkažená láska věrného, upřímného syna k svému utlačenému rodu. Láska Tvá měla své věčně prýstící, mocné zřídlo v hlubinách Tvého, cizími vlivy nezkaženého nitra, slovansky cítícího člověka.

Měl jsi i chyby, máme je všichni. V mladickém zápale zamiloval jsi se do ženy, kterou po celou dobu svého odtržení vřelými vzpomínkami neustále obletuješ, u níž Tvá mysl neustále dlela a – dožil jsi se trpkého zklamání, jako mnohý jiný. Své plány stavěl jsi na lásce k Anežce, která byla druhým ideálem Tvé nehynoucí lásky a ona z nedočkavosti stala se Ti nevěrnou. Vdala se za jiného.

Zde také počíná trpká tragédie Tvého života. V jednom dílu své ideální lásky nalezl jsi všední, obyčejný úděl člověka-idealisty: zklamání. Jedna éra Tvého života byla dohrána a skončila úplným nezdarem. Nadšení Tvé ale neupadlo, nýbrž zmohutnělo v pevnější a ucelenější řetěz vlasteneckého idealismu. Však síly Tvé jsou podlomeny, oči Tvé těkají do poloprázdna, jakoby hledaly ještě cosi nedostižného a přece tak drahého – ale marně. Tu, kterou srdce Tvé si bylo vyvolilo, laská a na hrud' tiskne jiný.

Na druhé straně vítězí Tvá bezpříkladná láska, stáváš se vítězem své veliké myšlenky, kterou přinesl jsi s sebou hned při vstupu do rakouské armády, s kterou jsi se nikdy, nikomu netajil, která vyplnila celý Tvůj život i proti vůli a z vůli jiných.

Byl jsi přímým, smělym a neohroženým zastáncem pravdy svého národa; ve své prostotě vyrostl jsi ve velikána, kterému jsme povinni všichni bratrským vděkem.

Světová tragédie je dohrána a jenom letmé vlnky občas dorážejí v náš mírový, klidný život. Než nejsou tak nebezpečné, ani silné, abychom jim nemohli čeliti a úspěšně je rozrážeti.

Klidně spi svůj poslední sen v rodné své zemi, kterou bylo Ti přece přáno spatřiti a horkou slzou zkropiti – ač slabému a zničenému, odpoutanou a svobodnou, což bylo vždy Tvým vroucím a po nevěře ženy snad jediným životním přáním.

Spíš skoro zapomenut na Olšanských hřbitovech; tam složeny jsou kosti Tvé, ale duch Tvůj nezahyne. Ti, kteří podobně, jako Ty, šli za stejným ideálem, za tímtež cílem, nikdy nenechají jej zajíti, protože je jedinou světlou cestou spásy našeho národa a vlasti. Onen čistý, nefalšovaný duch se v nás probudil k historickým činům a nedopustíme, aby s naším odchodem na věčnost – vymizel. Jako v dobách pohnutých dovedli jsme my, legionáři, Svobodu vybojovati, dokážeme ji i budoucím pokolením uchovati. Byli jsme nadšenými dobyvateli, budeme i neohroženými strážci národních práv! – Proto spi klidně, bratře Čenku Klose!

Vám, slečno Marie Klosová, dal jsem slib, který přes bolestné události rodné s rozechvěným nitrem dnes plním. Vyhovuji Vašemu vzácnému přání, jež vytrysklo z hluboce milujícího srdce sestry, která bolestně nese ztrátu svého nejdražšího sourozence, jemuž v idealismu najdeme sotva rovného.

Zápisky pak nesmrtelného Vašeho bratra patří celému národu československému; neboť nejen Vám a Vaší rodině, ale národní Svobodě patřila jeho láska a život.

Doufám, že národní dílo Vašeho bratra dle zásluhy ocení a že zápisky jeho, které upravené vynasnažím se ze všech sil co nejvěrněji podati čtenáři, zanechají v něm známky opravdového pochopení pro historický, světový zápas o bytí či nebytí naší nade vše milované vlasti.

Končím. Jediné přání mám však ke čtenáři této knihy a k těm, jichž obsah její nemile se dotkne: Aby mně odpustili nedostatky její a aby se na mne nehoršili proto, že uvádím jména, bez nichž kniha pozbyla by historické ceny.

Ideální láskou – k vítězství pravdy.

V Karlíně, dne 4. srpna 1921

Eduard Culka.

V rakouském kabátě

I.

Čtvrtek, 10. prosince 1914. Pod dojmem vroucích vzpomínek chápu se péra k záznamu zážitků z daleké ciziny, které věnuji Tobě, milovaná Anežko!

Jsem připraven na každodenní odjezd na bojiště – proti krevním bratrům. Jak trpká to ironie osudu, bojovati proti těm, kteří mají přinést svobodu všemu Slovanstvu, jež úpí pod jařmem katanů! Dny ubíhají, ba přímo letí.

Dlouho-li tomu, kdy cítil jsem se úplně šťastným a spokojeným. A dnes? Darmo vzpomínat a dráždit nervy. A přec nemohu jinak, než stále si připomínat trpící vlast a vroucí lásku k Tobě. Není snad okamžiku, kdy nedlím ve vzpomínkách u Tebe; největší lásku pocítuji, když za večerního šera osaměle sedávám a marně hledám plamen Tvých očí. Jsem churav. Nedostatečný oděv je toho příčinou. Vlastní obuv mám již rozervanu a komisní není. To vše jsou maličkosti; však nejvíce mne mrzí a bolí ona neuvědomělost mnohých mých druhů, na poli slovanském. Jak bolestně svírá se srdce, jdeme-li z cvičiště a několik nás otevřeně, z hloubi srdce dává najevo slovanské cítění zapěním některé slovanské písně, která nejen že u mnohých nenajde ohlasu, ba naopak ještě z neuvědomělosti je jimi mařena obyčejnou, sprostou, časovou odrhovačkou. V takových chvílích trpím nejvíce.

Často se stává, že po takovém dnu vrhám se v nebezpečí, když doma svým druhům zazpívám „Kde domov můj?“, věrně tak, jak jsem se ji naučil od strýce – vlastence. Ó, jak jsem spokojen, když v očích přítomných vidím pláti nadšení; pak nehledím více na nebezpečí a radostně zanotuji: „Onam, onamo“ a „Bože, cara chraň!“

* * *

Psal jsem své vroucně milované, pro niž jsem ochoten obětovati vše, o básně, jež jsem si zaopatřil a které zjevně dokazují, že co Srb, Rus, Černohorec, to že upřímný Slovan. Mile byl jsem překvapen, když obdržel jsem milené básně, opsané od té drahé duše, o které vždy tolik sním. Ó, jak bylo by krásné, kdyby ona byla téhož vlasteneckého smýšlení jako já! A hle! Ona nehledí na nebezpečí, v něž se vydává; básně vlastnoručně opsala a poslala. Tento okamžik byl mně nejmilejším a nejradostnějším v životě.

Jsem hrdý, že věnoval jsem své srdce Tobě. Svým skutkem, milená, učinilaš mne šťastným. Nyní mně Tebe nesmí vyrvati nikdo! Vrátím-li se, pak skutkem dokáži, čím mně jsi!

Jsem vyrušen. Hledá se prvý doplněk k pochodové setnině. Můj dobrý přítel a vlastenec L. Penc jest rovněž přidělen. Jeho prosbě, abych mu napsal srbskou a ruskou hymnu, ochotně vyhovuji; přináším mu je právě ve chvíli, když hovoří s poručíkem Malíkem. Nechci je před ním odevzdati, abych jej nepřivedl do nepříjemností. Jaké však čekalo mne překvapení, když sám, jakmile mne spatřil, se otázal: „Čendo, opsals mně ony hymny, ruskou a srbskou?“

Poručík Malík se usmál, přál Pencovi šťastný návrat, podal nám oběma ruku a odešel. Dal jsem Láďovi také červenobílý prapor; za okamžik vřelý stisk ruky a již se zaslzenými zraky viděl jsem svého dobrého přítele s vlajícím praporem, za zpěvu „Kde domov můj“, odcházeti. Zda jej ještě někdy spatřím?

Tento den nemá pro mne více ceny. Vzpomínám drahých rodičů. Co se chudáci nastarali a nyní, kdy má jim býti dopřáno zaslouženého odpočinku, mám jim odejít na jatky a být se za úhlavního nepřítele drahé vlasti. Ó, ironie, ó, osude!

Časně zrána následujícího dne jsme vyburcováni; oznamuje se nám, že se budeme stěhovati. S radostí přijímáme tuto zvěst; všeobecně myslíme, že ne jinam, než zpět do Prahy. Teprve večer odcházíme, ale do pevnosti! Což není jinde místo pro české vojáky? Čí je to k potupě?

Na Tebe, vzpomínám, milená. Kdybys nás zde viděla, musila bys s naším národem ještě více cítit. Jen více a více národního sebevědomí.

Velitel naší setniny poručík Malík je nemocen; velení přejímá praporečník Polnauer, polský žid, ničemný člověk, nepřítel našeho národa. Ihned druhého dne dal do vězení pro maličkost osmnáct našich hochů.

Dostal jsem dopis od Tebe, u níž ve vzpomínkách neustále dlím. Obviňuješ mne z něčeho, čehož schopen nejsem a čehož jsem se nikdy nedopustil – z nevěry. Čta tyto řádky, jsem zničen! Jsou snad určeny k tomu, aby činily opět mezi námi propast?

Dostali jsme nového velitele setniny, podobného Polnauerovi; ještě téhož dne šel Vašek Řehákův do „basy“. Nadávám a proklínám.

Večer v kantině zpíváme protirakouské písně, též „Onam, onamo“ a ruskou hymnu. Vzpomínám na Tebe, Anežko, a proti Tvému přání posílám Ti lístek. Přeji Ti veselé Vánoce. Vzpomínáš také? Marně! Dnes snad již náležíš jinému, mně pak zbývá jediná útěcha: Obětovati se pro náš národ a lepší příští Slovanstva. S bohem sny a iluse lásky...

II.

24. prosinec. Mám službu na stráži. Myšlenky mé dlí doma, vzpomínám. Smutné myšlenky, ale idylické. Vracím se, jsem vystřídán. V kasárnách právě večere. Dopolední poštou došlo mně několik lístků, i od Tebe. Jsem vesel a šťastnější. Večeřím! Ještě nikdy nebyla má vánoční večere tak ubohá a skrovná jako dnes. Vzpomínám. Co asi dělají naši? Jistě rovněž vzpomínají.

Jsem vyrušen. Jeden druh vstal a přednesl tuto samoskladbu štědrovečerní:

*Smutno dnes snad v každé chatě
Za Štědrého večera –
Nezáří tam svíce v zlatě
Ze stromečku do šera. –
Za Štědrovku – ledu, sněhu
Mnohým dal kdo 's pod hlavu
K věčnému, hle! Ku noclehu –
Pane, jesto to po právu?
Bouře děl hned neodvrátí
Prosby vdov – pláč sirotků –
Marno! Den se v soumrak krátí!
Škoda mladých životů*

Na mne měla tato prostá báseň vliv veliký. „Škoda mladých životů“, které určeny byly obětovati se na hrob a k vyplnění nových krvavých řádků strádání a potupy našeho národa, který má přec kus krásné a slavné minulosti. Třeba jen více národního citu a sebevědomí.

Velebné akordy „Kde domov můj“ zazněly v soulad. Připojil jsem i svůj skrovný hlas k chorálu. Dozpíváno. Přidal jsem ještě jednu sloku:

*Kde mstitel náš? Kde mstitel náš?
Onen duch, jenž světy vládne,
Duch, jenž nikdy neuvadne,
Jenž nás učil tři sta let
Vrahův muka vytrpět –
Ten nám k pomstě meče skuje.
Brzy přijde pomsty den!*

Následoval zvučný potlesk. Rozradostněn zapomínám na strasti a jako před odchodem na vojnu u Písařů při loučení, přednáším tolik mně milé básně:

*Půl tisíciletí bídy, muk a stonu,
Kdy na Kosovu poslední pad' rek;
Byl uchvatitel pánem milionů
A syn té země – ráb a pouta vlék' .
Půl tisíciletí nářků, slzí, lkaní,
V těch skalínách a polích, kde stál Srb;
Bůh mlčel na modlitby: Smilování –
A Tyran odpověď měl krátkou: Trp!*

Přednesl jsem citově ještě: „Matku Jugovičů“, „Orlové“ a „Nová Doba“, která končí:

*Jde těžký času krok, že Evropa se třese –
A s tíhou tušíme čas mocných na ramenou
A mnohé tajemství, že velké ještě nese;
Kdo bude povznesen, kdo zkácen jeho změnou?
Zda slovo kouzelné, by zahnal příšeru –
Dovede vyslovit i Slovan severu --?
Čas trhnul oponou! Kdož ví, co ještě za ní,
Až zcela rozhrne ji mocná jeho ruka –
Snad heslo letí tam již po severní pláni
Jímž nyní, na jihu pradávnné pouto puká,
Snad ruce našly se, i srdce nad nimi
A tvoří budoucnost – tam volní s volnými.*

Jsem úplně spokojen dojmem, který básně způsobily. I zde možno užítí radosti, ovšem jinak. Kde asi budu o příštích Vánocích? 25. prosince obdržel jsem nadílku z domova a od Anežky.

III.

Nový rok. Dopis od Anežky. Zda a kdy se opět uvidíme? Odpoledne vycházím prvně do města, bych se trochu obveselil a povyrazil. Jdu do biografu. Otravuji se obrazy z války. Samé vítězství německé armády nad Francouzi. Něco, co snad má cenu pro Němce. Programem jsem otráven, přísahám, že více se nespálím.

Venku očekával mne Heral, který sdělil, že na nádraží čeká na mne bratr Karel, který přivezl nováčky 28. pluku, přidělené k nám. Spěchám, zbývá pouze deset minut času k promluvení s bratrem, pozdravuji rodiče a Tebe, drahá. Již Karel tiskne ruku a zanechává v ní čtyři koruny, načež mizí snad naposledy před mými zraky.

Zahloubán a vzrušen jdu pomalu s K. Šlamberovým do kasáren. Dopolední poštou příštího dne dostávám zásilku od švagrové Mařenky, od Misoně noviny a balíček s bíločervenými prapory od drahého strýce Antonína. Odpoledne jsem opět na cvičení. Večer dostáváme plní oděv světlohnědé barvy. Očekáváme bezprostřední odjezd na bojiště.

Cvičíme „do roztrhání těla“ od časného rána, do pozdního večera. Šestého ledna 1915 se nám oznamuje, že v nejbližších dnech odjedeme. Telegram domů a Tobě, milená! Stále pohotovost k odjezdu. Čekáme telegrafický rozkaz. Dny ubíhají a stále jenom pochody v plné zbroji. Jsem prostuzen, mám velký kašel. Z domova došly telegraficky peníze. Máme školu, ze všeho tropím si žert. Asi za hodinu druhá peněžní zásilka.

15./I. Opět hrozná atmosféra. Nikdo nesmí ven, vše připraveno k odjezdu. Major Volf má kázání. Nikdo nesmí mít trikoloru, ani slovanský odznak. Však marně; sám jediný mám připevněných šest bíločervených praporků a jeden červený s bílým lvem. Trikoloru koupil jsem pro celou četou. Pojedeme prý v 10 hodin, v 1, v 6 večer a konečně prý až za týden. Náhle o půl 8. dán rozkaz vše obléknout a nastoupit.

Hrobové ticho. Náhle kdosi zanotoval: „Červený šátečku, kolem se toč, my jdeme na Srba, nevíme proč“ a již jako na povel zpívá kde kdo – celá setnina. Zákazy důstojníků jsou marné.

Venku se seřazujeme, troubí se „k modlitbě“ a opět jako v pohádce zní celou setninou „Kde domov můj“. Teprve po dopění, při čemž máme všichni obnažené hlavy, dociluje se částečně pořádku a za volání „s námi to nevyhrajete“, „vývoz čerstvého masa na srbskou frontu“ a podobně, šineme se zvolna pevností do města.

Ve městě vytáhli jsme za blůzami ukryté prapory, které jsme navlékli na ručnice a zvedli. Na tento okamžik nezapomenu. Major lítal, prosil, hrozil, nikdo však neposlechl!

Procházíme hlavním městem Solnohradem, za zpěvu: „Rus je s námi, kdo je proti nám, toho Francouz smete.“ To přec dosud Solnohrady neviděly!

Na nádraží setkáváme se s ostatními setninami. O 10 ½ hodině noční nasedáme do nevytopených vagonů. Za velitele dostáváme „hejtmana“ Hrušku. V 11 hodin odjíždíme; je to „tam“ asi řádně „nahnuté“.

17./I. Zastavujeme na stanici Špital, měníme lokomotivu, jedeme opět bez zastávky až do Valchu.

18./I. Ráno v Kraňsku, v Jeseni, obdrželi jsme za náš prapor dva bílo-modro-červené, které ihned připevňujeme. Hejtman je stále zalezlý jako sysel. K večeru jsme v Záhřebu. Rámus. Hejtman dostal pěkný „nos“ za to, že máme slovanské prapory a ani jediný rakouský. Chce se zlobit, žádný si však z něho mnoho nedělá a jako na výsměch zmáčkne:

S námi již to nevyhrajou,
my jsme jen domobrana.

Za trest nesmí nikdo z vagonu. Odjíždíme, v noci jsme v Lublani, ráno ve Špičáku, o polednách ve Vinkovci, kde je další zastávka. Je zde již citelná drahota, mnoho vystěhovalců, uprchlíků před Srby. Čekáme na dispoice. Nádraží přeplněno vlaky s vojskem a raněnými. Nálada stísněná, ani cigarety, o něž je citelná nouze, nejsou s to ji napravit. Naše setnina má pohotovost; to bude asi zase nějaký „švindl“.

Odjíždíme. O 11. hodině noční máme v Rumu „menáž“, každý ale raději utíká zpět do vagonu, neboť čaj nestojí za nic; je úplně studený. V několika minutách ujíždíme dál, strojvůdce loučí se se ženou a dětmi. Ozbrojuje se revolverem.

Jedeme úplně pomalu, světla zhasnuta. K smíchu! Dle novinářských, oficiálních zpráv stále vítězíme. Ve skutečnosti nejsme již ani v Uhrách jisti. To se asi zase „odpoutáváme“. Ze strategických důvodů. Ráno jsme „šťastně“ doješli do Novosadu, kde jsou již hotovy zákopy a kladeny ploty z ostnatého drátu. Dělnictvo, pracující na záložních překážkách je většinou z Čech. Pak, že prý se Rakousko nestará o nezaměstnané!?

Mnoho raněných, rozbité vagony, train, pontony; všeobecná bezhlavost. Krátce, vojenský život v plném ruchu. Menážíme, vlastně vyléváme menáž, jako obyčejně. Trochu vína, které ale též za mnoho nestojí.

Pomalou jedeme dál, abychom po několika okamžicích vystoupili úplně. Máme nocovati ve vsi, rozložené při staničce. Švambers, Řehák a já držíme se

stále pohromadě. Se Švamberou máme legraci. Táhne s sebou „slepé“ patrony, aby prý byl jist, že nikoho nezastřelil. Ó, armádo spásy!

Ve vesnici není místa, stěhujeme se zpět do vagonů. Z dále, od 28. pluku zaznívá k nám „Kde domov můj“. Jak teplo u srdce! Mimoděk letí hlavou myšlenky, proč že je válka?

20./I. Ráno o 1/2 8. hodině odchod. Vyzbrojeni, obloženi jdem, jdem, pochod nemá konce. Ačkoliv dle mapy máme být na místě za dvě hodiny, jdeme již pět hodin a stále na „našem území“. V blátě, plískanici, utahání, konečně k páté hodině odpolední dorazili jsme do vesnice Alžo-Kobal. „Defelírka“ ovšem nescházela. Náš nový major se nám nelíbí. Ulice jsou námi přeplněny. Sotva na nohou stojíme. Co chvíle žene se některý „oficír“ a je samý „Platz“. Jsa úplně rozezlen bezohledností jejich, odsekl jsem jednomu: „Neumíte jiného, než nadávat a křičet „Platz“, začež jsem dostal holí. Pravděpodobně, abych nezapomněl, že jsem vojákem rakouské armády. Šťěstí, že mne v temnotě nepoznal; bylo by to dopadlo trochu hůře.

Co zdělám sám, když každý, má-li nějakou tu „frčku“, již hrozí tomu bez ní, že jej na místě zastřelí jako psa? Spíme ve škole, jeden na druhém. Ráno vyšetřování, kdo prý večer odmlouval panu majorovi. Tedy to byl major, který mne uhodil! Vždyť se ještě uvidíme!

Není prý v nás disciplína, on prý z nás udělá vojáky. Jsme rozděleni po domech. S Karlem jsme u Srba, dobrého chudáka.

Z dálky duní děla. Vzpomínám na rodnou vísku, na rodiče, na všechny známé. Zda též oni vzpomínají? A co ty, milená? Dnes Tvůj svátek a já tak daleko. Ze zahrady posílám Ti pozdrav po bledolícím měsíčku. Z myšlenek vyrušil mne Karel zvěstí, že zde je Láďa Penc. Již tiskneme si vřele ruce. Sedíme a vyprávíme do pozdní noci.

Snil jsem dnes o Tobě, drahá. Zda skuteční se můj sen? Sen mezi našimi jmeninami a teplo z něho sálá. Příštího dne cvičení. Major nás honí jako psy, do samého oběda a po něm znovu. Večer v dumkách na zahradě hledím v hvězdnatou bář. V dálce hřmějící děla ruší dojem pohádkového večera.

Dny ubíhají rychle i při jednotvárnosti.

24./I. neděle. Jako obyčejně, cvičení. Setkávám se se Štrumplem, krajanem. Večer s Karlem jdeme k Toníkovu na návštěvu. Pijeme dobré červené víno, máme se dobře. Odnášíme si hledané věci: kávové konzervy a svíčky.

Ráno opětná přednáška majorova o ukrutnostech Srbů. Nu, necháme mu to, vždyť máme také vlastní mínění. Major má dnes zase svůj den; rozdává „facky“ na všechny strany. Právě, když byl v nejlepším, hvízdla mu nad hlavou kulka. Znovu vyšetřování, ale marné! Za to máme opět horší „vojnu“.

Večer vzpomínám znovu na Tebe. I měsíc připadá mi tak známým z dob, kdy chodili jsme spolu ruku v ruce, šťastni a spokojeni.

26./I. ráno jdeme na polní střelbu. Třeskutá zima. Střílíme, abychom odstříleli a šli domů. Zpáteční pochod je pravou cestou na Kalvarii, mrzne, jen praští; konečně, když celí znaveni došli jsme do vesnice, dostali jsme k lepšímu dvě hodiny „klecáků“, potom prohlídku zbraní.

1./II. polní cvičení. Hejtman je spokojen. Odpoledne čištění. Večer při „befelu“ je nám oznámeno, že jsme „maršberajt“. Oznamuji to Toníkovi. Jsou též připraveni k odchodu. Dal mně víno, konzervy. Vše skládáme. Je nám oznámeno, že o desáté bude oběd, potom odchod. K nepopsání šum a ruch. Kupujeme rychle, co se dá k snědku. Různé pluky odcházejí na nádraží. O 9. hodině projel Toník. Různé domněnky. Jedni myslí, že jedeme do Rumunska, druzí tvrdí, že do Německa. Určitě neví nikdo.

Ještě před odchodem dva druhy přivazují za to, že byli při lékařské prohlídce uznáni zdravými a „dienstbar“.

O 10 ½ hodině vycházíme. Cesta jako obyčejně neschůdná. V 6 hodin večer došli jsme bez oddechu do Káči, kde noclehujeme u obyvatelů. Vaříme kávu, proklínáme válku do horoucích pekel. Mrzne, jen praští. Bude se nám asi divně zajídat v zákopech.

Jsme opět u Srbů, hodných lidí. Brzy se s nimi dorozumíváme. Po chvíli chápou, že nejsme „Švábové“. Snáší, co mohou, mnoho toho není, rádi by dali, kdyby bylo z čeho. Probouzím se zimou, vařím kávu. Nezbyvá mi času k snídani, vytrubují „alarm“. Jako obyčejně stojíme na ulici seřazeni. Za ustavičného proklínání vycházíme z vesnice. Cesta vede většinou oranicí. Co chvíli zvrhne se vůz s nákladem, či rozsype se kolo. Jdeme bez odpočinku do samého poledne a teprve, když jeden za druhým padá, dostává se nám krátkého oddechu.

Příkaz: Jsme 165. pluk, všechny „osmy“ musí zmizeti. Nadpisy „Pražské děti“ a podobné se trestají polním soudem. Nesmíme psát domů. Zakázáno nám mluvit s obyvatelstvem. Za dvě hodiny prý budeme na nádraží, kde bude připravena menáž. Kdo se opozdí, bude pokládán za zběha a dle toho s ním naloženo.

Takových a podobných řečí má „železný muž“ plno, o jídle ale ani zmínky. Pochodujeme dál a špačkujeme, nadáváme.

O 7. hodině večer přišli jsme do městečka Okru; čekáme venku na jídlo. Jsme zpoceni, vlasy přimrzávají k hlavě, celým tělem mráz probíhá. Konečně polévka, jako jindy mizerná.

Čekáme. O 10.30 hodině jsme kvapně vagonováni. Vozy bez kamen, bez světla. Ukradli jsme, vlastně vypůjčili si kamna z jiného vlaku. O 12.30 hodině vyjíždíme.

Vzpomínám na Vás, drazí, divné myšlenky rodí se v hlavě. Jsme to ubozí otroci XX. století. Pochodovati musíme, div nepadáme; tím hůře, že nevíme, zda za dva tři dny nebudeme nebožtíky. Spíše, nežli ne! „Spoutaná síla, již je bída druhem.“

Vlak uhání plnou parou, jen, jen, abychom již byli na místě. Příštího dne o 7. hodině večer jsme v Pešti. Konejšíme tentokrát hlad alespoň chlebem, jehož máme dostatek. Přes zákaz píši Tobě, milená. V nestřeženém okamžiku vhoďím dopis někde na nádraží do schránky. Najdou-li to, budu přinejmenším velezrádцем.

Náš 8. zeměbrancecký pluk bude úředně veden na jižním bojišti, zatím co budeme ve skutečnosti v Karpatech.

5./II. jsme o 11 ½ hodině ve stanici Fiszatec. Jedeme okolo vinic; vzpomínka letí na „Starou“. Co tam asi dělají v tuto chvíli? Vidíme spousty rozbitého trainu a děl. Často potkáváme vlaky s raněnými a ruskými zajatci. Chudáci jsou hladoví! Dáváme jim chleba a cigarety. Sháníme olej, bychom měli čím svítit. Ráno budeme prý v Karpatech. Mysl letí k Tobě, drahá. Kde budu zítra?

Ráno jsme v Ungváru. Sobota. Netrpělivě čekáme na nádraží; každý byl by raději již v zajetí. Mrzne, jen praští. Jeden druh sebral na nádraží vojenské boty, začež je dvě hodiny uvázán.

Včera večer jsem s úspěchem přednášel, snad již posledně, zamilované básně. Důstojníci mají dosud roupy, ještě i fackují.

V noci stala se mi malá nehoda. Utrhla se se mnou „celta“ a poručil jsem se k zemi. Přes vážnost okamžiku musil jsem se tomu srdečně zasmáti. Je zde mnoho německých důstojníků z říše. Každé chvíle stojíme uprostřed polí, mezi námi mnoho opilých, zvláště důstojníků. Zda sejdu se s Toníkem, Karlem, Vaníčkem? Lepší „pání“ přejedli se a pili více, než bylo nutno a teď...

Vystupujeme a jako obyčejně stojíme asi dvě hodiny venku, načež jdeme do vesnice, vzdálené asi 6 kilometrů od nádraží. Jsme ubytováni až i po 50 mužích v domech, spíme druh na druhu. Místní obyvatelé, většinou Slováci, zakusili již také zlo války.

O 7. hodině ráno vycházíme. Ačkoliv máme ujít tento den 35 kilometrů, ušli jsme pouze 22, dále nikdo nemůže. Hřmění děl se neustále blíží. Přicházíme do vesnice Bučiny, kde nocujeme. Jsme opět rozděleni po domech, ale řidčeji. Není ničeho k jídlu. Kdo snědl konzervy, je dvě hodiny uvázán. Jak bude na bojišti, když již nyní ničeho není?

O 6. hodině ranní dostali jsme rozkaz k pochodu. Máme se sraziti s „batalionem“. Po půl hodinném pochodu jdeme zpět do vesnice, kde jsme nocovali. Přišel plukovní train, přivezl poštu. Dostávám dopisy od Anežky a paní Novotné, které byly zaslány ještě na Srbsko poštou č. 66.